

J. KARACIEJUS

A. MEJĖ APIE „AISTIŠKUS STUDIJS“

1908 m. išėjusi iš spaudos K. Būgos „Aistiškų studijų“ pirmoji dalis, kurioje autorius išdėstė pagrindinius savo mokytojo K. Jauniaus teiginius, susilaukė ne tik vienos giriamosios, pasirašytos kriptonomu N (žr. „Draugija“, 1908, Nr. 17, p. 83—85), bet ir dviejų palyginti neigiamų recenzijų: J. Endzelyno (išspausdinta leidinyje „Anzeiger der Finnisch-ugrischen Forschungen“, Helsingfors—Leipzig, IX, H. 1, p. 28—32; ši recenzija K. Būgai turėjo lemiamą reikšmę, atsisakant nuo K. Jauniaus mokyimo) ir vieno žymiausio prancūzų kalbininko A. Mejė (žr. „Bulletin de la Société linguistique de Paris“, LVII, p. CLXXIII—CLXXIV). Tai rodo, kad A. Mejė jau tada sekė ir skaitė palyginti negausią lietuvišką lingvistinę literatūrą.

Dabar sunku pasakyti, kokį poveikį K. Būgai — apsisprendžiant nespausdinti antrosios „Aistiškų studijų“ dalies ir ryžtantis parašyti bei paskelbti pirmosios dalies autokritiką — turėjo A. Mejė recenzija, bet jos turinį K. Būga, be abejo, žinojo. LTSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto rankraštyne yra A. Mejė recenzijos atspaudas (Signatūra F 2—770) su Paryžiaus lingvistų draugijos antspaudu. Nors A. Mejė recenzija, kaip jau minėjome, nėra teigiama, bet žinodami, kaip visą gyvenimą K. Būga brangino mokslo tiesą (plg. „Aistiškų studijų“ autokritiką ir dar jo J. Endzelynui 1911 m. sausio 14 d. rašytą laišką, kuriame K. Būga dėkoja latvių kalbininkui už vieno savo straipsnio kritiką — K. Būga RR, t. 3, p. 837), manome, kad griežtas didžiojo prancūzų kalbininko „Aistiškų studijų“ vertinimas nė kiek nemenkina K. Būgos nuopelnų kalbos mokslui. Kadangi prancūzų kalba rašyta recenzija lietuvių skaitytojui mažiau žinoma ir Lietuvoje, galima sakyti, yra bibliografinė retenybė, spausdiname jos lietuvišką vertimą (vertė J. Karaciejus).

Kazimiero Būgos *Aistiški studijai*, I-oji dalis. (Kasimir Buga, *Aistische Studien. Beiträge zur vergleichenden Grammatik der preussischen, lettischen und litauischen Sprache. Ier Theil*). Pétersbourg, 1908, in-8°; XVI—216 p. (prix: 3 roubles).

Išskyrus paralelinį pavadinimą ir paralelinį turinį vokiečių kalba, visa knyga parašyta lietuviškai. Autorius — velionio Jauniaus, kurio atminimui darbas dedikuotas, mokinys. Jis nėra linkęs laikytis tradicinių terminų ir, pasiskolinęs tautos pavadinimą, vartotą Tacito ir Ptolomėjo, nesvyruodamas ryžtasi vadinti indoeuropietiškas baltų tautas — prūsus, lietuvius, latvius — aisčiais; taigi jis, vengdamas dviprasmybės, ima vartoti pavadinimą, kurio niekas nesupras. Jis [autorius] cituoja gana plačią bibliografiją, bet joje nėra F. de Saussureo vardo.

Ši pirmoji dalis po keleto bendrų pastabų apie baltų kalbas turi baltų vokalizmo studiją, aiškia, bet netikslia antrašte *Ablautas*. Autorius puikiai moka lietuvių kalbą

ir jo darbas galėtų būti labai naudingas. Bet jis nenori paklusti jokiam fonetiniam reguliarumui ir jo mokymas skleis jo tėvynainiams savotiškas klaidas. Knygoje yra daugybė etimologijų, bet dauguma [jū] — aiškiai klaidingos ir forma, ir prasme; apie tai turėsime supratinimą, jei žinosime, kad B[ūga] nesvyruodamas sugretina liet. *krūmas* „buisson“ (su *ú, u* ilgu) su gr. *πρόμνη*, s. sl. *krūma* „poupe“ (p. 188). Jis teigia, kad *l* sen. prūsų [žodyje] *gelatynan* yra virtęs [junginiu] *ela*, o lietuvių k. [žodyje] *gel̃tas* [junginiu] *el*, jam atrodo, kad s. sl. *žl̃tu* egzistavimas be jokios abejonės yra pakankamas jo tvirtinimo įrodymas, o tai čia yra tik du pavyzdžiai iš daugelio *l atvejų, priimti B[ūgos] su šios galios įrodymais arba dar menkesniais. Tarp jau iškeltų sugretinimų, labiausiai abejojami yra tie, kuriuos jis [Būga] panaudoja labai noromis; *χ* ir *κ* pasiskirstymas žodyje *χαλκός* padaro gana neįtikėtinu sugretinimą *χαλκός* su s. sl. *žel̃ža*, liet. *geležis*, *gel̃zis* ir s. prūsų *gelso* „fer“; patikimiausia yra [tai], kad slavų pavadinimas iš vienos pusės, baltų — iš kitos, kurių forma žymiai skiriasi, buvo pasiskolinti iš kokios nors nežinomos kalbos, kaip slavų sidabro pavadinimas *sirebro*, kuriam baltų ir germanų [kalbose] sutinkame apytikrius nesutrumpintus atitikmenis slavų k[albų] formai, p. 16, p. 129 ir kitur, B[ūga] mėgina sujungti *χαλκός* ir geležis; Bezenbergeris, kuris nesiryžta atsisakyti [tokio] sugretinimo, visai neseniai pavadino jį „unmodern“ (K. Z., XLII, p. 387). Ir iš tiesų nėra jokio pagrindo ieškoti indoeuropietiško pavadinimo metalui, kurio tautos, kalbėjusios indoeuropiečių prokalbe, aiškiai nežinojo.

Duodamas trumpą lietuvių dialektologijos apžvalgą B[ūga] būtų atlikęs didelę paslaugą. Reikia apgaildestauti, kad jis labiau buvo pamėgęs rašyti lietuviškai lyginamosios gramatikos veikalą, neturėdamas žinių apie griežtą metodą, kuris yra priivalomas.

A. Meillet